HOTĂRÂREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA „CU PRIVIRE LA PRACTICA JUDICIARĂ ÎN CAUZELE PENALE REFERITOARE LA INFRACȚIUNILE SĂVÂRŞITE PRIN OMOR (art.145-148 CP RM)"nr.11 din 24.12.2012: UNELE REFLECȚII CRITICE

Sergiu BRÎNZA

Relativ recent, la 24.12.2012, Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.11 cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârşite prin omor (art.145-148 CP RM) [1] (în continuare – Hotărârea Plenului CSJ nr.11/2012). Analiza acestei hotărâri a permis identificarea mai multor explicații criticabile, a căror aplicare ar putea avea ca efect orientarea greşită a practicii judiciare în cauzele penale referitoare la infracțiunile prevăzute la art.145-148 CP RM.

Astfel, în primul rând, provoacă nedumeriri unele explicații, conținute în Hotărârea Plenului CSJ nr.11/2012, care vizează delimitarea violenței în familie (art.201^1 CP RM) de unele infracțiuni săvârşite prin omor: „Este posibil ca omorul intenționat să fie comis de către un membru de familie asupra unui alt membru al familiei. În asemenea cazuri, aplicarea răspunderii în baza lit.c) alin.(3) art.201^1 CP RM nu este necesară, acțiunile făptuitorului fiind calificate numai în corespundere cu alin.(1) art.145 CP RM. În situațiile de acest gen, când se săvârşeşte omorul în prezența unor circumstanțe agravante, specificate în alin.(2) art.145 CP RM, urmează calificarea numai în corespundere cu prevederile literei respective din alin.(2) art.145 CP RM" (pct.3)); „Dacă mama comite omorul propriului copil, care nu are calitate de nou-născut, atunci faptele pot fi calificate în baza lit.c) alin.(3) art.201^1 CP RM sau dacă persistă intenția la omor în baza lit.e) alin.(2) art.145 CP RM" (pct.7)); „Lit.c) alin.(3) art. 201^1 CP RM prevede infracțiunea de violență în familie, care a provocat decesul victimei, pentru care sunt aplicabile aceleaşi explicații din pct.10 al prezentei Hotărâri, care explică componența de infracțiune prevăzută de alin.(4) art.151 CP RM" (pct.11)).

Autorii explicațiilor în cauză sugerează că, în ipoteza faptei prevăzute la lit.c) alin.(3) art.201^1 CP RM, făptuitorul manifestă imprudență (şi nu intenție) în raport cu decesul victimei. Însă o asemenea poziție intră în contradicție cu însăşi esența juridică a violenței, în general, şi a violenței în familie, în particular. În contextul infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM, violența, ca formă a agresivității, trebuie să presupună intenția de a produce prejudicii unei persoane. Dacă făptuitorul manifestă imprudență față de prejudiciile cauzate unei persoane, respectiva faptă nu poate fi privită ca violență, în general, şi ca violență în familie, în particular.

În afară de aceasta, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM, nu este posibilă manifestarea imprudenței, pornind de la interpretarea siste-

matică a sancțiunilor de la art.145, 149-152 şi 201[1] CP RM. Tocmai de aceea, art.149 CP RM este cel care urmează a fi aplicat în situația lipsirii de viață din imprudență a unui membru al familiei de un membru al familiei.

Se poate conchide că, în cazul provocării intenționate a decesului unui membru al familiei, aplicarea răspunderii în baza lit.c) alin.(3) art.201[1] CP RM exclude calificarea suplimentară în corespundere cu art.145 CP RM. În acest caz, săvârşirea omorului în prezența unor circumstanțe agravante, care sunt specificate în alin.(2) art.145 CP RM, nu are nici un impact asupra calificării celor comise conform lit.c) alin.(3) art.201[1] CP RM. Prezența unor asemenea circumstanțe agravante poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei stabilite la alin.(3) art.201[1] CP RM.

Alte explicații din Hotărârea Plenului CSJ nr.11/2012, care pun în gardă, sunt cele de la pct.5.6, ținând de interpretarea prevederii de la lit.g) alin.(2) art.145 CP RM („Omorul săvârşit asupra a două sau mai multor persoane): „În cazul în care făptuitorul a încercat să omoare două sau mai multe persoane, dar a decedat numai una singură, răspunderea trebuie aplicată în baza art.145 alin.(1) (dacă nu sunt circumstanțe din alin.(2)), art.27 şi art.145 alin.(2) lit. g) CP al RM. Dacă făptuitorul a încercat să omoare trei sau mai multe persoane, dar au decedat numai două din trei persoane (sau trei din patru, sau patru din cinci etc.), calificarea se efectuează pentru fapta de omor săvârşită în conformitate cu art.145 alin.(2) lit. g) şi art. 27 CP al RM".

Observăm că autorii explicațiilor citate mai sus ignoră latura subiectivă a infracțiunii, privită ca element constitutiv obligatoriu al infracțiunii. Recurgerea la incriminarea obiectivă – considerând doar numărul de victime şi ignorând intenția făptuitorului – înseamnă nerespectarea art.15 CP RM, care stabileşte că gradul prejudiciabil al infracțiunii se determină, printre altele, conform laturii subiective a infracțiunii. Cert este că, în ipoteza analizată, intenția făptuitorului se realizează parțial, nu integral, aşa cum şi-a dorit făptuitorul. Deci, sunt îndeplinite condițiile stabilite în art.27 CP RM: acțiunea sau inacțiunea intenționată este îndreptată nemijlocit spre săvârşirea omorului a două sau mai multor persoane, însă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea dată nu şi-a produs efectul. Nici în art.27 CP RM, nici într-o altă normă penală, nu se prevede şi nu poate să se prevadă că tentativa de infracțiune nu este posibilă în ipoteza stabilită la lit.g) alin.(2) art.145 CP RM.

Legiuitorul este cel care a ales să stabilească la lit.g) alin.(2) art.145 CP RM doar numărul minim de victime, nu şi numărul maxim de victime. Ne place sau nu, dar dacă intenția făptuitorului a fost să omoare, de exemplu, 100 de persoane, şi, din cauze independente de voința lui, i-a reuşit să omoare 99 de persoane, calificarea trebuie făcută oricum în baza art.27 şi lit.g) alin.(2) art.145 CP RM. Doar o asemenea soluție asigură respectarea întocmai a literei legii.

Este adevărat că, în asemenea cazuri, legea penală pare a fi imperfectă. Însă, numai legiuitorul are competența de a perfecționa legea penală. O posibilă soluție ar consta în excluderea din alin.(2) art.145 CP RM a literei g), însoțită de incriminarea într-un alineat aparte al art.145 CP RM a faptei de atentare la viața a două sau mai multor persoane. În acest fel, în aceeaşi normă ar fi incriminate: 1) omorul consumat săvârşit asupra a două sau mai multor persoane *şi* 2) tentativa la omorul săvârşit asupra a două sau mai multor persoane.

În orice caz, instanța de judecată nu este competentă să modifice legea penală, chiar dacă aceasta este vădit imperfectă. De asemenea, trebuie de subliniat că, în nici un caz, imperfecțiunile legii penale nu trebuie să fie suportate de către făptuitor.

În fine, dar nu în ultimul rând, trebuie de menționat că este criticabilă omisiunea pe care au admis-o autorii Hotărârii Plenului CSJ nr.11/2012. La concret, în pct.5.15 al Hotărârii Plenului CSJ nr.11/2012 (care se referă la interpretarea prevederii de la lit.p) alin.(2) art.145 CP RM („Omorul săvârşit la comandă")) se omite a se explica următoarele: „Ca omor săvârşit la comandă trebuie calificat numai omorul condiționat de obținerea unei recompense materiale de la cel care comandă infracțiunea. Nici omorul săvârşit la rugămintea cuiva, nici chiar omorul condiționat de obținerea unei recompense de ordin nematerial de la cel care comandă infracțiunea – neavând o determinantă patrimonială – nu poate fi calificat conform lit.p) alin.(2) art.145 CP RM. Pe cale de consecință, fapta autorului omorului săvârşit la comandă nu poate fi calificată suplimentar conform lit.b) alin.(2) art.145 CP RM, din moment ce interesul material îl ghidează în mod inerent".

Considerăm absolut necesar ca o asemenea explicație să existe în Hotărârea Plenului CSJ nr.11/2012. Ea ar oferi interpretarea cea mai restrictivă posibilă a prevederii de la lit.p) alin.(2) art.145 CP RM (fiind astfel în spiritul dispoziției de la alin.(2) art.3 CP RM) şi ar pune capăt speculațiilor privind posibila sferă de incidență a acestei prevederi. De asemenea, explicația în cauză ar releva relația dintre agravantele prevăzute la lit.b) şi p) alin.(2) art.145 CP RM. Ar deveni clar că aplicarea prevederii de la lit.p) alin.(2) art.145 CP RM exclude necesitatea reținerii față de autorul omorului la comandă a prevederii de la lit.b) alin.(2) art.145 CP RM.

Referințe:

1. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârşite prin omor* (art.145-148 CP RM),nr.11din 24.12.2012 [Accesat 11.05.2013] Disponibil: http://csj.md/content.php?menu=1442&lang=5